

Szlakiem osadników holenderskich(Mennonitów).....21.05.2013r. (wtorek)

Trasa: Toruń – Grudziądz – Michale – Dragacz – Wielki Lubień – Mątały – Nowe – Świecie – Gruczno - Chrystkowo – Toruń..205km

Już w XVI wieku w Polsce zaczęli się osiedlać menonici, lud, o którym dzisiaj nikt już prawie nie pamięta...Pozostawili po sobie ciekawą kulturę materialną, zadbane wioski, schludne i czyste chałupy. Byli niezwykle pracowici, wykazywali się ogromną zręcznością i kunsztem, jeśli chodzi o osuszanie bagien. Stworzyli kulturę o niezwykle surowych obyczajach i zasadach, ich "religią" była praca. Poznaj życie **Mennonitów** z nami!

A w podróż tą zabierze nas sympatyczny przewodnik z Grudziądza – pan Andrzej Cegliński.

- Zbiórka o godz.8:00 na parkingu przy Lidlu na ul.Bażyńskich. Jedziemy do Grudziądza.

Zwiedzamy: Zabytkowe spichrze nad Wisłą z XVI-XVIIIw., Bramę wodną, kościół farny p.w. św. Mikołaja oraz rynek z zabytkowymi kamieniczkami.

Zabytkowe spichrze.

- Z Grudziądza jedziemy do wioski **Michale**

Przed 1565 rokiem w miejscowości osiedlili się [mennonici](#). Mieli oni za zadanie zagospodarować obszary w dolinie [Wisły](#), która często była zalewana przez rzekę. Osiedlali się oni na tych ziemiach na prawie holenderskim. Oznacza to, że mogli oni czerpać zyski z tytułu dzierżawy, ale bez prawa do własności ziemi i bez możliwości nabycia jej przez zasiedzenie. We wsi zachowały się drewniane chałupy w typie budownictwa holenderskiego z połowy i końca XIX w. oraz relikty cmentarza ewangelickiego.

Fragment chaty u p. Rzepka w Michalu

Po przejechaniu kolejnych kilkuset metrów dojeżdżamy do tzw. **Białej Karczmy** objętej opieką Konserwatora Zabytków. W okresie międzywojennym w ogrodzie znajdował się mini ogród zoologiczny. Jadąc dalej po kolejnych kilkuset metrach usytuowana jest druga karczma, która w chwili obecnej pełni rolę budynku mieszkalnego.

Biała Karczma

Czerwona Karczma

- Po 200 metrach od asfaltowej drogi usytuowany jest zjazd do miejscowości **Dragacz**, gdzie napotykamy wiele budynków o historycznym znaczeniu i tak : Drewniany dom po ok. 50 metrach od zjazdu po lewej stronie i dalej po przeciwległej stronie szkoły w Dragaczu drewniany obiekt , częściowo zamieszkały, w którym znajduje się filia biblioteki a na jego przedłużeniu fragmenty cmentarza mennonickiego. Podążając dalej spotykamy po lewej stronie doskonale zachowane zabudowania będące świadectwem pobytu holendrów we wsi Dragacz.

Dragacz 47

Biblioteka w Dragaczu

Podążamy w kierunku **Wielkiego Lubienia** , gdzie na skrzyżowaniu dróg znajduje się zabytkowy kościół pod wezwaniem Św.Jakuba pochodzący z 1680 r w formie murowanej a pierwsze wzmianki o tym kościele pochodzą z 1398 roku /forma drewniana/.

Kościół w Wielkim Lubieniu

W miejscowości Wlk. Lubień możemy napotkać jeszcze kilka zabytkowych obiektów drewnianych. W okolicy skrzyżowania drogi w kierunku Wielkiego Komórska znajduje się przepiękny piętrowy dom a po drugiej stronie drogi jedyny kryty strzechą dom pochodzący z roku 1836. Wielki pożar w roku 1974 strawił wiele obiektów pochodzących z czasów osadnictwa holenderskiego.

Wielki Lubień 47

Chata w Wielkim Lubieniu

- Jadąc dalej w kierunku **Zajączkowa** około 3 km za Wlk. Lubieniem po prawej stronie napotykamy na cmentarz mennonicki gdzie zachowane zostały jeszcze w dobrym stanie stelle / kamienie nagrobne/ W Zajączkowie znajduje się również szereg zabytkowych budowli , z których najładniej prezentuje się obiekt o numerze 33.

Zajączkowo 33

- 10 kilometrów od mostu drogowego rozpoczyna się miejscowość **Mątawy** do której podążamy prawem chronioną aleją lipową napotykając po drodze budowle holenderskie a trasę kończy kościół , który ma ponad 100 - letnią historię -powstał bowiem w roku 1898 ze składek mennonitów. Proboszcz tego obecnie katolickiego kościoła zna doskonale jego historię a ponadto zajmuje się poprawianiem jego stanu korzystając z pomocy Pracowni Konserwacji Zabytków i środków finansowych potomków dawnych osadników.

kościół w Mątwach

- Ze wsi Mątwawy mamy zabi skok do miasta **Nowe** gdzie zwiedzimy starówkę.

Nazwa miasta wywodzi się ze średniowiecza, kiedy to zwało się po łacinie Novo Castro czyli Nowy Gród, przypuszczalnie w opozycji do pobliskiego Starogardu lub jako wyraz założenia nowego grodu na miejscu wcześniejszego.

Pierwsze ślady stałego osadnictwa pochodzą z okresu neolitu. W okresie rzymskim istniała tu przeprawa wiślana obok [szlaku Bursztynowego](#). To korzystne położenie komunikacyjno-handlowe przez wieki stymulowało rozwój osady i miasta.

- Następnym przystankiem w naszej podróży jest **Świecie** – Jedno z najstarszych miast polskich; pierwsza wzmianka z 1198 r., kiedy to było stolicą samodzielnego księstwa pomorskiego, władanego przez Grzmistawa, w następnym stuleciu Świecie było rządzone między innymi przez Świętopętką i Mściwoja. Po sprowadzeniu na ziemię chełmińską Krzyżaków w roku 1226, było ważnym grodem obronnym Pomorza.

[Wieża ratuszowa](#) w Świeciu

- **Gruczno**

Guczno XVIII – wieczny młyn

- **Chrystkowo**

Następnie przejdziemy do **Chrystkowa** – do gospodarstwa agroturystycznego państwa Kwiatkowskich.

Prawdziwą ozdobą zagrody jest drewniana chata z 1770 r. z "żuławskim" podcieniem, monumentalną strzechą i bocianim gniazdem na szczycie. Wnętrze domu to żywe muzeum wypełnione starymi sprzętami i resztkami nagrobków mennonickich, uratowanymi z niszczących cmentarzy. W położonej naprzeciwko oborze zachowały się oryginalne pochylnie, po których w razie powodzi można było wprowadzić na strych zwierzęta.

Mennonicka Chata w Chrystkowie

Na tyłach zagrody w Chrystkowie powstał wzorcowy sad, w którym hoduje się ponad **40 odmian jabłoni** - ich owoców nie można spotkać w żadnym sklepie spożywczym w Polsce. Są tu więc takie cudeńka jak: ananasówka, antonówka-śmietankówka, borowinka, bursztynówka, cytrynówka, gołąbek, koralik, maślak, rajskie jabłuszko czy rarytas.

Zwiedzimy chatę Mennonitów a następnie przy ognisku posłuchamy poezji pani Elżbiety Kwiatkowskiej racząc się drożdżówką, kawą, herbatą i pieczoną kiełbaską.

I tak zakończymy naszą wędrówkę.

Powrót do Torunia przewidziany jest n godzinę 20:00